

A ROBBANTÁSOS TERRORIZMUS ÉS A HATÁRVÉDELEM

Szabó József hőr. mk. alezredes

A fekete lőpor feltalálása óta az embert mindig is érdekelték a robbanóanyagok, a robbantás-technológia. Az emberek döntő többsége szabályozott keretek között használta fel békés (ipari robbantások) vagy kevésbé békés (katonai alkalmazás) célokra. És mindig volt egy szűk réteg, amely – felismerve az alkalmazott robbanóöltet, méretéhez képes hatalmas pusztító hatását - bűnös céllal használta, vagy kívánta felhasználni a robbanóanyagot.

A bűnös célú robbanóanyag-felhasználást bizonyos korlátok közé szorítja az a tény, hogy igazán nagy hatóerejű, terrorrobbantás céljára megfelelő robbanóanyagot biztonságosan előállítani nehéz, a beszerzést és felhasználást pedig minden államban szigorú előírások szabályozzák.

A legegyszerűbben (akár házilagosan is) előállítható robbanóanyagok a fekete lőpor és az ANDO. Az 1800-as évek vége óta ismert a BERTHOLLET – féle puskaporrecept, mely szerint 16 rész salétrom, 1 rész kén és 3 rész faszén keverésével jó robbanó tulajdonságú lőporhoz lehet jutni. 1882-ben megjelent a még jobbnak tartott ROTWEIL puskapor, melyhez 77 rész salétrom 3 rész kén és 20 rész rozs-szalma-szén szükségeltetik. A fekete lőporral csak egy baja van a terroristáknak: szabad levegőn robbanva hatása elenyésző, mint tolóhatású robbanóanyag csak nagy mennyiségben, zárt térben, erősen lefojtva fejt ki hatását. Ezen kívül nedvességre erősen érzékeny, 15% víztartalom felett elveszíti robbanási képességeit. Ezeket a hátrányokat még az sem egyenlíti ki, hogy a lőpor az egyetlen olyan - nem iniciáló - robbanóanyag, mely már láng hatására is robban.

Nem jobb az ANDO sem a terroristák szempontjából: igaz, hogy az ammónium-műtrágyát és a dízelolajat könnyű beszerezni, de detonációsebessége alacsony (1500-3000 m/s), ráadásul légmentes szigetelést igényelne erős

üzemanyag-szagának eltüntetése. Indítása pedig legalább közepesen brizáns robbanóanyaggal kell, hogy történjen (arról már nem is beszélve, hogy a felületkezelt műtrágya az előírt 5,5% dízelolaj helyett csak 3-3,5% megkötésére képes, melynek következtében az ANDO robbantási tulajdonságai csökkennek).

Magas hatóerejű robbanóanyag gyártásához nitrálásra lenne szükség, mely megoldható, de erősen urbanizálódott világunkban elég nehéz észrevétlenül egy erre alkalmas laboratóriumot berendezni és fenntartani.

Ráadásul maga a robbanóanyag előállítása kevés, azt fel is kell tudni robbantani.

Itt megint dilemma elé kerül a gyártó: a könnyen felrobbantható robbanóanyag nem kezelésbiztos, a kezelésbiztos robbanóanyag felrobbantásához viszont a szükséges GYÚJTÁSI LÁNC minden elemével rendelkeznie kell.

A gyújtási láncban – a biztonság érdekében – egy kis energiával, könnyen indítható első tag energiája kerül fokozásra mindaddig, míg a kezelésbiztos nagy hatóerejű töltet stabil detonációja be nem következik. Egy gyújtási töltet stabil detonációja be nem következik.

A terroristának a biztonságos robbantáshoz külön-külön elő kellene állítani többféle robbanóanyagot, ezeket gyutaccsá kellene állítania többféle robbanóanyagot, ezeket gyutaccsá kellene szerelnie (megfelelő erősségű gyutaccsá, hiszen a kezelésbiztos robbanóanyagok robbantásához legalább –as erősségű gyutacs szükséges, de például az öntött trotil már csak külön indító detonátorral robbantható fel) és akkor, ha ez mind megvan, elkezdheti a pokolgép előállítását.

Természetesen szükséghelyzetekben előállítható bizonyos hatású robbanóanyag házilag is. Grivas tábornok a ciprusi függetlenségi háborúban használt robbanóanyagok leírását adja könyve mellékletében mely szerint pl. kálium-klorát, káliumnitrát, kén, faszén és urotropin megfelelő arányú keverésével robbanóanyagot gyártottak, és ugyancsak saját készítésű durranó

higanyal szerelt gyutaccsal robbantották ezt fel. A nyugati demokráciába az is „belefér”, hogy terrorista kézikönyvek jelenjenek meg, melyek szintén többféle robbanóanyag-receptet tartalmaznak. Ennek ellenére a tapasztalat az, hogy a merényleteknél elsősorban ipari előállítású robbanóanyagok és gyújtószer kerülnek felhasználásra. Ezek „beszerzési” helye homályos, de a volt Szovjetunióból kiáramló hasadóanyag „magánexport” is bizonyítja, hogy semmi sem lehetetlen. A robbanóanyagok mellett számítani kell, katonai robbanótesteknek bűnös célú felhasználására is (aknák, kézigránátok, tüzérségi löszerek, kézi páncéltörő fegyverek stb.)

Ehhez még hozzátartozik a délszláv válságot követő a magánszemélyekre vonatkozó rendezetlen és nehezen ellenőrizhető fegyver-lőszertartás, valamint az „elhagyott” haditechnikai eszközök jogellenes birtoklása a volt jugoszláv tagállamokban. Az államhatáron ezen időszakban több esetben került megakadályozásra, illetve felfedésre robbanóanyag-fegyver-lőszer illegális behozatala. A Határőrség kiemelt feladatként kezelte a végrehajtó állomány ezirányú, célirányos képzését, felkészítését, a jogellenes cselekmények felismerését, megakadályozását (bombakutató, s egyéb szakismereteket nyújtó szaktanfolyamok)

A terrorizmus elleni küzdelem

A 2004. márciusi, madridi terrortámadásokat követően az EU elsődlegesen a terrorizmus elleni küzdelemre fordította figyelmét. A rendkívüli Európai Tanács ülését követően megszületett az EU Terrorizmus Elleni Küzdelemről Szóló nyilatkozata, illetve az Akcióterv, mely elsődlegesen a megelőzésre koncentrál, de feladatokat határoz meg a polgári és katasztrófavédelmi szervek számára is annak ellenére, hogy a következménykezelés szempontjából nincs nagy jelentősége a bekövetkezett esemény eredetének.

Az Akcióprogramból eredő felhatalmazás alapján kezdődött meg a 2002-ben elfogadott CBRN /chemical, biological, radiological & nuclear (kémiai, biológiai, radiológiai és nukleáris eredetű anyagok összefoglaló elnevezése) / Program felülvizsgálata, mely eredeti, közös tanácsi és bizottsági program a különböző, CBRN anyagokat tartalmazó támadások, balesetek lehetséges következményei enyhítésére tűz ki célokat.

A 2004. decemberében elfogadott, felülvizsgált és kiterjesztett program (EU Szolidaritási Program a Terrorveszélyek és Terrortámadások Következményeiről / Tanácsi dokumentum 15480/04.) lényeges új eleme, hogy már nem csupán a CBRN támadásokra koncentrál, hanem a hagyományos jellegű terrortámadásokat is figyelembe veszi. Az előző programhoz képest további újítás, hogy az elérendő célok teljesülését egy ellenőrző rendszer követi nyomon, melynek fő szerve az EU Tanácsánál működő ún. Terrorellenes Koordinátor, illetve a Tanács Polgári Védelmi Munkacsoportja (PROCIV). A program a megelőzésre és a beavatkozásra vonatkozó célkitűzések mellett erőteljesen koncentrál a következménykezelésre is, feladatokat határozva meg mind az EU szervei, mind a tagállamok számára.

Mindezek mellett igen fontos tartalmi újítása a Programnak, hogy a kritikus infrastruktúra védelmét /EPCIP/ (European Programme on Critical Infrastructure Protection – A NATO által használt definíció a kritikus infrastruktúrára: azon a létesítmények, szolgáltatások és információs rendszerek, amelyek olyan létfontosságúak a nemzetek számára, hogy működésképtelenné válásuknak vagy megsemmisülésüknek gyengítő hatása lenne a nemzet biztonságára, a nemzetgazdaságra, a közegészségre és közbiztonságra, illetve a kormány hatékony működésére.) is beemeli a stratégia célkitűzések közé. Annak nemzetközi jellegű, és stratégiai jelentőségű infrastruktúrák védelmét összeurópai szinten szükséges kezelni, mivel azok sérülése az egész Közösségre hatással lehet. Az EPCIP és annak támogatását célzó struktúrák, illetve intézmények kialakítása a következő évek jelentős feladata lesz.

Együtt a terrorizmus ellen

Az Európai Unió a globális terrorizmus egyik fő célpontjává vált, ezért a tagországoknak közös fellépésre és együttműködésre van szükségük a veszélyhelyzet elhárítására.

Az Amerikai Terrorellenes Központ statisztikái szerint több mint 9000 ember halt meg terrortámadásokban világszerte 2004-ben. A terrorcselekmények nagy többsége a Közel-Kelet és Délkelet-Ázsia országaiban történt, viszont az áldozatok – halottak és sérültek – száma Európában magasabb volt, mint a világ bármely más részén.

A madridi robbantásokban 191 ember halt meg és 1900-an sérültek meg, míg a beszliani iskola tússtragédiájának 331 halálos áldozata és 600 sebesültje volt. A tavaly júliusi londoni támadások is megerősítették: Európa háttérországból célponttá vált, bár a hagyományos európai terrorszervezetek (IRA, ETA) eltűnőben vannak. Európaiak ellen irányuló támadást nemcsak az EU területén, hanem Egyiptomban vagy Törökországban is elkövettek.

„Már 2001-ben, a New York-i és washingtoni terrortámadások után is elkezdődött az unióban a munka egy közös terrorfellelés kidolgozására, de a folyamat a madridi merényletek után gyorsult fel” – mondta lapunknak Kádár Andrea, a Külügyminisztérium munkatársa. 2004 júniusában az Európai Tanács egy olyan közös cselekvési tervet fogadott el, amely több mint száz intézkedést irányozott elő a terrorizmus visszaszorítása érdekében. A program az alábbi célok köré épült: információmegosztás és a rendészeti–titkosszolgálati szervek együttműködésének mélyítése, a terrorizmus finanszírozásának visszaszorítása, az uniós polgárok és infrastruktúrák védelme, a terrorizmus kiváltó okainak feltárása és kezelése, valamint a terrorizmus elleni fellépés külkapcsolati

stratégiájának kialakítása. „A terrorizmus elleni küzdelemben elsődleges szerepet kell biztosítani az ENSZ-nek, ahol immár 13 terrorizmus elleni egyezmény került aláírásra, amelyek gyakorlatilag megszabják a terrorizmus elleni fellépés kereteit” – hangoztatta Kádár Andrea. Ezen egyezményeket sajnos csak alig több mint az ENSZ tagállamok fele ratifikálta.

A közös kül- és biztonságpolitikai fellépés keretein belül az egyik legfontosabb eszköz a terrorista szervezeteket és személyeket tartalmazó szankciós lista összeállítása.

„Ez alapján például a pénzügyi intézetnek le kell tiltaniuk azokat a tranzakciókat, amelyek olyan neveket vagy szervezeteket is érintenek, akik ezen a feketelistán szerepelnek” – mondta a külügyi szakértő.

A terrorizmus elleni fellépésen túl az unió jelentős erőfeszítéseket tesz a szervezett bűnözés és az illegális bevándorlás ellen is. A migráció elsősorban az észak-afrikai országokat és a mediterrán térségeket érinti. Az EU ezért segíti a terrorizmusban és az illegális bevándorlásban érintett országokat (például Marokkót és Algériát). Hamarosan Indonézia vagy Tunézia is hasonló segítséget kaphat. A madridi és a londoni események arra világítottak rá, hogy az al-Kaida hatására világszerte keletkeznek olyan apró terrorsejtek, amelyek az anyaszervezethez direkt módon nem kapcsolódnak, de annak ideológiáját használva megsokszorozzák a veszélyhelyzetet. Európának komoly belülről jövő fenyegetéssel is szembe kell néznie. Az EU is új területre koncentrálna: a radikális iszlám és a terroristatoborzás visszaszorítására.

A madridi robbantások után a magyar kormány 2004 áprilisában terrorizmusellenes nemzeti akciótervet fogadott el. Magyarország a vonatkozó nemzetközi egyezmények mindegyikét ratifikálta. A közösségi dokumentumokon kívül ehhez az elfogadott Nemzeti Biztonsági Stratégia adja a keretet, amelynek alapján ágazati, s köztük egy terrorizmus elleni stratégia kidolgozása is megtörtént. Felkészültségünket az EU terrorellenes koordinátora, Gijs de Vries a 2005 júniusi uniós csúcson pozitív példaként emelte ki,

mivel Magyarország számos téren megelőzi még a régi tagországokat is.

Több magyar szakember is részt vesz az unió terrorizmus elleni harcában, főként az Europolban.

A terrorizmus elleni fellépés egységes végrehajtására:

29/2005. (BK 15.) BM utasítás

A Magyar Köztársaság területén a terrorcselekmények megelőzése, a terrorizmus elleni fellépés általános feladatainak egységes végrehajtására - figyelemmel a terrorizmus elleni küzdelem aktuális feladatairól szóló 2112/2004. (V. 7.) Korm. határozat mellékletét képező Terrorizmus Elleni Nemzeti Akciótervben foglaltakra:

1. Az utasítás hatálya kiterjed:

a) a Belügyminisztérium (a továbbiakban: BM) központi igazgatás érintett szerveire, illetve

b) az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK), a Határőrség Országos Parancsnokság (a továbbiakban: HOP), a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF), a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (a továbbiakban: BÁH) szerveire (a továbbiakban együtt: az utasítás hatálya alá tartozó önálló belügyi szervek).

2. A terrorfenyegetettség jellemzőihez igazodóan az elrendelésre kerülő különböző készenléti fokozatok (a továbbiakban: fokozatok) jelölése „A” betűvel, „B” betűvel, „C” betűvel és „D” betűvel történik. A különböző fokozatok elrendelése esetén együttesen végrehajtandó, illetve az utasítás hatálya alá tartozó önálló belügyi szervek számára meghatározott feladatokat az utasítás melléklete tartalmazza. A fokozatot a tényleges veszélyeztetettség

arányában kell meghatározni és bármely fokozat bevezetésekor az alacsonyabb fokozat rendszabályait is szükség szerint végre kell hajtani.

Fenti Belügyminiszteri Utasítás, valamint a Spanyolországban elkövetett terrorcselekményeket követően konkrét feladatok kerültek meghatározásra a Határőrség részére:

- Meghatározott utaskategóriák esetén hamis-hamisított útiokmányok felfedésére irányuló fokozott ellenőrzés;
- Járművek fokozott ellenőrzése, kutatása („terrorveszélyes utaskategóriák”);
- Az átlépő utasokhoz intézett differenciált, célirányos kérdések feltétele;
- Határregisztrációs feladatok végrehajtása;
- Robbanóanyag, fegyver, lőszer felfedésére irányuló közös szolgálatok a VÁM- és Pénzügyőrséggel, valamint a Rendőrséggel;
- Az átkelőhelyek rendje betartásának, az átkelőhelyeken való nem határátlépési célú tartózkodások szigorítása;
- Nemzetközi vonatokon (személy-teher), pályaudvarokon a társszervekkel összehangolt célirányos ellenőrzések végrehajtása;
- Az együttműködő szervekkel közösen robbanóanyag kutató kutyák alkalmazása;
- Elhagyott tárgyak észlelése esetén szabályozott, teendő intézkedések;
- Kiemelt, meghatározott objektumok őrzése-védelme;
- A váratlan eseményekre kidolgozott intézkedési tervek naprakész, maradéktalan ismerete;
- Jelentési rendszerek működtetése.

Fenti tevékenységek egyben a bombamerényletek elleni védekezés szervezési – szervezeti módszereit is jelenti.

A robbanóanyagok bűnös célú, terrorista felhasználása elleni büntető-, illetve egyéb jogi védekezés (kiemelten):

- BTK. 263. § Visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel
- BTK. 259. § Közveszélyokozás
- BTK. 261. § Terrorcselekmény
- BTK. 171. § Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés
- SZTV. 140 § Polgári felhasználású robbanóanyagokkal és pirotechnikai termékekkel kapcsolatos szabálysértés
- 2000. évi XXV. tv. A kémiai biztonságról
- 2002. évi XXV. törvény a robbantásos terrorizmus visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 52. ülészakán, 1997. december 15-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

Felhasznált irodalom:

1. Dr. Sallai János: Rendészeti Szakvizsga, Határőrségi Igazgatás - Jegyzet
2. Dr. Hunyadi F. - Lukács L. - Dr. Mueller O.: A robbantások elleni védekezés feladatai (Az épületek védelme robbantásos akciók ellen) = BME¹ Mérnöktovábbképző Intézet, Budapest, 1993.
3. Dr. Balla Piroska: Rendészeti Szakvizsga, Közigazgatási és Integrált Rendészeti Vezetési Ismeretek, I. kötet, Közigazgatási Ismeretek
4. Lukács László: Robbantásos merényletek elkövetésének lehetősége Magyarországon = Hadtudomány, 1994/3.
5. Dr. Lukács László: Terrorrobbantás - papírsárkány, vagy reális fenyegetés? = Detektor Plus, 1996/4.
6. Dr. Lukács László: Levélbomba - a személyre szóló fenyegetés = Detektor Plus, 1996/5.
7. Dr. Lukács László: Biztonságossá tehető-e a repülés, a terrorcselekményekkel szemben? = Detektor Plus, 1996/6.

---

¹ BME - Budapesti Műszaki Egyetem